

Sagerne kan heller ikke bære anvendelse af de retshåndhævelsesmidler, man kender fra sager om omfattende økonomisk kriminalitet, ransagning og beslaglæggelse af tiltaltes regnskabsmateriale.

Vanskelighederne med beviset for fortjenesten er ikke et problem alene i miljølovsager. Det opstår også i andre særlovssager og kan derfor ikke opfattes som udslag af en speciel holdning til miljøsager hos dommerne.

Nogle af anklagerne anførte dog også, at man kunne illustrere sagens økonomiske dimensioner på andre måder, f.eks. med udgangspunkt i omkostningerne til rensningsforanstaltninger, som var forlangt af miljømyndighederne, men ikke gennemført.

Konfiskationspåstande er anklagerne i almindelighed skeptiske overfor, og det må ses i sammenhæng med vanskelighederne ved overhovedet at fastslå en fortjeneste.

4.2. Miljøskadeligheden

Anklagerne mente, at to momenter var de mest afgørende for strafværdigheden, nemlig den økonomiske fordel og overtrædelsens miljøskadelighed. Mens belysningen af den økonomiske fordel er politiets opgave, er det miljømyndighedernes opgave at belyse miljøskadeligheden.

Nogle anklagere var tilfredse med den belysning af miljøskadeligheden, som amt eller kommune havde givet. En egentlig dokumentation har dog kun foreligget i sagen om IBKA/Norupgård losseplads.

Andre anklagere kunne godt have ønsket sig et bedre grundlag for sagerne. Miljømyndighederne har en tilbøjelighed til at tro, at det er nok at dokumentere, at vilkår er overtrådt. Men det er det ikke. Det, der gør indtryk på dommerne, er, om der er opstået konkrete miljøskader, eller om der har været nærliggende risiko for sådanne. Som en anklager udtrykte det: »Der var ingen døde fisk i sagen. End ikke nogen forgiftede fisk.«

Det er således ikke nok at påvise, at spildevandet har indeholdt større mængder giftige stoffer end tilladt. Der bør også redegøres for, hvad der er formålet med vilkåret og hvilke miljørisci overtrædelsen medfører.

Miljømyndighederne må også vise proportionssans. Et hul i hegnet om en losseplads – med deraf følgende papirflugt – er nok en vilkårsovertrædelse, men noget sådant kan ikke ophidse en dommer. Man må have

frem, at det væsentlige er vilkår, der beskytter grundvandet (f.eks. vilkår om bundmembran, dvs. et lag af svær plastic, som forhindrer forurenende væsker i at sive ned i jorden). Og så må man have frem, hvorfor det er væsentligt at beskytte grundvandet. Miljømyndighederne kan ikke bare ræsonnere, som en grundvand er helligt. Anklagerne understregede også, at det er nødvendigt at fremstille de miljømæssige sammenhænge pædagogisk og fra bunden. Dommerne er jo i denne henseende lægfolk, og de tekniske sammenhænge er ganske komplicerede.

Det er bedre at føre et vidne end at fremlægge en skriftlig erklæring om de miljømæssige sammenhænge. Det ideelle vidne er en sagkyndig, som har pædagogiske evner, og som er i stand til at afbalancere miljøhensyn. Vidnet må være i stand til at bevare roen.

4.3. Klarhed i sagen

Enkelte anklagere mente, at de havde haft en helt klar sag uden svage punkter. Men flere pegede på, at sagen var svækket af upræcist formulerede vilkår, af problemer med teknikken (prøveudtagning, analyser) eller af en slap behandling af sagen hos miljømyndighederne. Upræcist formulerede vilkår kan føre til frifindelse eller væsentlig nedsættelse af straffen.

Også de tekniske dele af sagen – som prøveudtagning og analyser – skal være helt i orden. Forsvarerne sætter ind på alle punkter og fører til tider teknikere som vidner for at så tvivl om holdbarheden af analysemetoder m.v.

Det er også svært at overbevise domstolene om, at en bestemt miljøforanstaltning er så nødvendig og hastende, når en sag herom har verseret i årevis for miljømyndighederne. Skal dommerne overbevises om, at en sag er alvorlig, skal miljømyndighederne selv behandle den som sådan, dvs. med fasthed og hurtighed.

4.4. Samarbejdet med miljømyndighederne

Ingen af anklagerne havde mødt væsentlige vanskeligheder i samarbejdet med miljømyndighederne. Der er ikke gnidninger i samarbejdet. De nedlagte bødepåstande er udtryk for, at anklagerne er rede til at formidle miljømyndighedernes holdning, nemlig